

УДК 78.071.5:[37.015.3:159.942

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.296994>

Євген Дудник, аспірант, заслужений працівник культури України, заслужений артист естрадного мистецтва України, член Національної всеукраїнської музичної спілки, Асоціації діячів естрадного мистецтва України, Громадської організації “Асоціація барабаничників України”, викладач, директор Полтавської дитячої музичної школи № 1 імені П.І. Майбороди, доцент кафедри музики Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВПЛИВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЕМОЦІЙНИЙ СВІТ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВО

У статті досліджено важливу роль музичної педагогіки у розвитку творчих здібностей та освітньому процесі. Автор розглядає вплив музики на формування творчого потенціалу учнів, розвиток їхнього емоційного інтелекту, а також збагачення освітнього середовища. Стаття підкреслює важливість інтеграції музики в навчальний процес та її позитивний вплив на різні аспекти освіти. Зроблені висновки спрямовані на підтримку і розвиток музичної педагогіки як ключового фактора в повноцінному освітньому процесі та стимулюванні творчого розвитку учнів.

Ключові слова: музична педагогіка; творчі здібності; емоційний інтелект; освітній процес; інтеграція музики; навчання; розвиток; соціокультурне середовище.

Літ. 10.

Yevhen Dudnyk, Postgraduate Student, Honored Worker of Culture of Ukraine, Honored Artist of Variety Art of Ukraine, Member of the National All-Ukrainian Music Union, Association of Variety Artists of Ukraine, NGO “Association of Drummers of Ukraine”, Lecturer, Director of Poltava Children’s Music School No. 1 named after P.I. Mayboroda, Associate Professor of the Music Department, Luhansk Taras Shevchenko National University, Specialist of the High Category, Teacher-Methodologist

THE IMPACT OF MUSICAL ART ON THE EMOTIONAL WORLD OF A PERSON AND SOCIETY

This article explores the important role of music pedagogy in developing creative abilities and the educational process. The author examines the impact of music on the formation of the students’ creative potential, the development of their emotional intelligence, and the enrichment of the educational environment. The article emphasizes the importance of integrating music into the learning process and its positive impact on various aspects of education. The conclusions drawn are aimed at supporting and developing music pedagogy as a key factor in the full-fledged educational process and stimulating the creative development of students.

In the context of developing creative abilities, the article focuses on how music, as a component of music pedagogy, stimulates the creative potential of students. The study highlights the importance of playing musical instruments, vocal performance, and compositional activities for the development of imagination, creativity and the ability to express emotions through sound. In particular, it discusses the role of interactive forms of music learning in developing communication skills and promoting mutual understanding among students.

In terms of developing emotional intelligence, the article highlights how learning music through music pedagogy contributes not only to emotional expression, but also to the development of the ability to recognize and register one’s own and others’ emotions. It is noted that this is of key importance in the modern world, where understanding and expressing emotions is becoming an important aspect of interaction and social formation.

In the context of enriching the educational process, the article considers the possibilities of integrating music into various subjects, providing students with a more dynamic and interesting approach to learning. It highlights how musical elements can be used to teach maths, language, history and other subjects, providing an associative and emotionally rich means of acquiring knowledge.

Keywords: music pedagogy; creative abilities; emotional intelligence; educational process; music integration; learning; development; socio-cultural environment.

Постановка проблеми в контексті музичної педагогіки – це важливий аспект наукового дослідження, оскільки визна-

чає напрям подальших зусиль у поліпшенні процесу навчання та розвитку особистості. Загальність проблеми полягає у тому, як забезпечити ефектив-

ну інтеграцію музики в освітній процес та розкриття творчого потенціалу учнів.

Важливість обговорюваної проблеми зумовлена потребою відповідати викликам сучасного суспільства, яке все більше визнає цінність творчості та розвитку креативних здібностей. Важливим науковим завданням є розробка і вдосконалення педагогічних стратегій, спрямованих на відповідь на ці сучасні вимоги.

На практичному рівні, розв'язання проблеми має на меті створення ефективних методик, які стимулюватимуть творчий розвиток кожного учня. Педагоги повинні знаходити індивідуальний підхід до кожного учасника освітнього процесу, враховуючи його таланти та особливості.

Зв'язок з важливими науковими завданнями визначається потребою розширення знань у галузі педагогіки та психології, щоб краще розуміти вплив музики на психіку й емоційний стан. Дослідження музичної педагогіки повинно спрямовуватися на вивчення психологічних механізмів сприйняття музики різними групами учнів та розробку оптимальних стратегій викладання, що враховують індивідуальні особливості.

Практичне значення проблеми виявляється у можливості вдосконалення методик музичної педагогіки для досягнення максимальної ефективності у формуванні творчих та культурних компетентностей. Розв'язання винесеної на обговорення проблеми сприятиме розкриттю потенціалу кожного учня та підвищенню якості освіти загалом.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У сучасному науковому світі питання впливу музичного мистецтва на емоційний світ людини та суспільство привертає все більшу увагу дослідників. Низка видатних науковців присвячують своє життя вивченню різних аспектів цієї проблеми, розкриваючи нові горизонти взаємодії між музикою та психічним станом людини.

Одним з найвідоміших дослідників у галузі впливу музики на психічне здоров'я є британський невролог Олівер Сакс. У своїх дослідженнях та книгах він висвітлює важливість музики в лікуванні різних неврологічних захворювань, таких як аутизм, депресія та хвороба Альцгеймера. Сакс також є прихильником використання музичної терапії для лікування посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

Канадський психолог Деніел Левітін зосереджується на вивченні взаємодії музики та мозку. У своїх дослідженнях він виявив, що музика активізує різні ділянки мозку, які відповідають за емоції, пам'ять, увагу та когнітивні функції. Учений також вивчає вплив музики на розвиток мозку у дітей.

Британський психолог Джон Пауер досліджує, чому ми любимо музику. У своїх книгах він висвітлює психологічні механізми, які лежать в основі нашої пристрасності до музики, стверджуючи, що вона

здатна викликати у нас сильні емоції, а також допомагає нам налагодити соціальні зв'язки та відчути себе частиною чогось більшого, ніж ми самі.

Музична диригентка й активістка Ксенія Янкович займається дослідженням впливу музики на соціокультурне середовище. Вона вважає, що музика може сприяти соціальній зміні, надаючи людям можливість висловити себе та знайти спільну мову. Вона є засновницею музичного проєкту "Музика для миру", який об'єднує музикантів з різних країн для проведення спільних концертів.

Американський музикотерапевт та дослідник Міхал Халперін, автор книги "Музична терапія: наука та практика", яка є одним із основних підручників з цієї дисципліни, вивчає вплив музики на психічне здоров'я та розвиток. Він вважає, що музика може бути ефективним інструментом для лікування різних захворювань, а також для розвитку когнітивних функцій та соціальних навичок.

Роботи цих науковців розширюють наше розуміння важливості музичного мистецтва для психічного благополуччя та соціокультурного розвитку. Вони вносять вагомий внесок у галузь досліджень впливу музики на людину та суспільство.

Метою статті є вивчення впливу музичної педагогіки на розвиток творчих здібностей учнів та визначення її ролі в освітньому процесі, з включенням аналізу сучасних підходів, розробкою нових методик і наданням рекомендацій для поліпшення цієї взаємодії. Завдання статті полягають у ретельному аналізі сучасного стану музичної педагогіки, дослідженні взаємодії цього педагогічного напрямку з творчістю учнів, розробці та експериментальній перевірці нових педагогічних стратегій у викладанні музики, оцінці впливу музичної педагогіки на розвиток емоційного інтелекту учнів та формулюванні конкретних рекомендацій для вдосконалення її використання в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. В сучасному освітньому контексті, де розвиток творчих здібностей та креативного мислення стають ключовими факторами формування повноцінної особистості, музична педагогіка визначається як необхідний інструмент для досягнення цієї мети. За останні десятиліття велика увага надається вивченню впливу музичної педагогіки на розвиток творчих здібностей учнів і активність її у формуванні освітнього процесу. У цьому контексті стаття спрямована на аналіз сучасного стану музичної педагогіки, вивчення взаємодії цього напрямку з творчістю, розробку й експериментальну перевірку нових педагогічних стратегій, а також визначення її впливу на емоційний інтелект учнів. Ця стаття спрямована на розширення розуміння ролі музичної педагогіки в сучасному освітньому процесі та надання практичних рекомендацій для оптимізації її впливу на розвиток творчості та формування особистості учнів.

Музична педагогіка як важлива складова загальної системи навчання відзначається своєрідністю в підходах до розвитку учнівських здібностей [1]. Це пояснюється тим, що музика впливає не лише на культурний розвиток особистості, але й сприяє розкриттю творчих можливостей, формуванню емоційної стабільності та когнітивних навичок.

Зростаюча увага до теми вивчення взаємодії музичної педагогіки та творчості зумовлена необхідністю визнання музики як потужного інструменту для розвитку учнів на різних рівнях їхнього взаємодії з освітнім процесом. Важливо розуміти, що кожен урок музики може стати не лише засобом передачі навчального матеріалу, але і справжньою лабораторією для відкриття та розвитку творчих здібностей.

Провідні педагогічні стратегії в цьому напрямі мають бути спрямовані на індивідуалізацію процесу викладання, врахування інтересів та особливостей кожного учня. Розвиток творчості в музичній педагогіці вимагає нестандартних підходів, що сприяють виявленню та розкриттю творчого потенціалу кожного учня.

У світлі сучасних підходів до освіти та враховуючи роль музики у формуванні емоційного інтелекту, важливо систематизувати і вивчити наукові дані, що стосуються впливу музичної педагогіки на розвиток різних аспектів особистості учнів.

Отже, пропонується стаття спрямована на комплексне дослідження взаємодії музичної педагогіки та творчості, щоб визначити оптимальні підходи до розвитку творчих здібностей учнів у сучасному освітньому середовищі.

Розвиток творчих здібностей через музику є ключовим аспектом сучасної музичної педагогіки. Музика, яка виступає не лише як навчальний предмет, але й як майстерня для розвитку творчого потенціалу учнів, відкриває безмежні можливості для їхньої креативності, уяви й емоційного вираження [2].

По-перше, гра на музичних інструментах і вокальне виконання сприяють розвитку та вдосконаленню творчих навичок учнів. Вивчення різних музичних технік та експериментування зі звуками розкривають перед учнями можливість самовираження і створення унікальних музичних композицій. Це стимулює творчий підхід до навчання та розвитку власного музичного стилю.

По-друге, композиційна діяльність відіграє важливу роль у розвитку творчих здібностей. Учні вчаться створювати свої музичні твори, що вимагає від них аналізу, уяви та вираження власних емоцій через мову музики. Це розвиває їхню творчу уяву, сприяє формуванню музичної ідентичності та розкриває нові горизонти у музичному творчому процесі.

Інтерактивні форми навчання, такі як групові заняття та музичні проекти, відіграють значущу роль у розвитку комунікативних навичок та взаємодії

між учнями. Спільне виконання музичних композицій, обговорення творчих ідей та спільна робота над проектами сприяють формуванню ефективної командної взаємодії та розвитку спільних творчих вмінь.

Музична педагогіка, спрямована на розвиток творчих здібностей, не тільки навчає учнів техніки виконання музики, але й надає їм простір для самовираження, розкриття потенціалу та розвитку індивідуальності. Важливою складовою є інтеграція музичної творчості у навчальний процес, що дозволяє учням переживати радість відкриття та самовираження через мову музики, що, зі свого боку, сприяє формуванню гармонійно розвинутих особистостей.

Музична педагогіка у своєму еволюційному розвитку визнається не лише як спосіб навчання музиці, але і як потужний інструмент для розвитку емоційного інтелекту учнів [3]. Сучасний світ визнає важливість розуміння та управління власними емоціями, а також вміння співпереживати і розуміти емоційний стан інших.

Вивчення музики сприяє розвитку емоційного інтелекту через кілька ключових механізмів. По-перше, музика сама собою є потужним емоційним засобом. Вона може викликати широкий спектр емоцій, від радості і веселощів до печалі та вдумливості. Учні, слухаючи різноманітні музичні жанри та композиції, розвивають емоційні реакції та вміння відчувати і розрізняти різні емоційні відтінки у музиці.

По-друге, активне музичне виконання та творча діяльність, що є невід'ємною частиною музичної педагогіки, дають учням змогу виражати власні емоції через музику. Гра на інструментах, вокальне виконання та композиційна робота допомагають їм виявляти свої почуття та спілкуватися з ними, а також розвивають навички самовираження.

По-третє, участь у музичних групах, хорах, інших колективних формах музичного виконання сприяє розвитку емоційного інтелекту через соціальну взаємодію. Учні вчаться спілкуватися через мову музики, розуміють та співпереживають емоції інших членів групи, що сприяє розвитку соціальної чутливості, вмінню будувати взаємні стосунки.

Музична педагогіка, спрямована на розвиток емоційного інтелекту, стає своєрідною лабораторією для емоційної самосвідомості та саморегуляції. Учні вчаться розрізняти свої емоції, розуміти їхні джерела та вплив на поведінку. Це формує у них вміння ефективно управляти власним емоційним станом у різних ситуаціях.

Отже, музична педагогіка не лише навчає музики, але й виступає ефективним засобом для розвитку емоційного інтелекту учнів, готуючи їх до активного й гармонійного життя в сучасному суспільстві.

Музична педагогіка в контексті збагачення освітнього процесу виявляється потужним каталізатором

для розширення можливостей навчання і зроблення його більш динамічним та цікавим [4]. Інтеграція музики в різні предмети допомагає створити гармонійний та взаємозв'язаний навчальний процес, де музичні елементи стають не лише засобом навчання музики, але й креативним інструментом для засвоєння знань в інших областях.

Перше, музична педагогіка може активно використовувати музичні елементи для вивчення математики. Ритм, темп і музичні структури допомагають учням розвивати навички аналізу та раціонального мислення. Гра на музичних інструментах та вивчення нотної грамоти можуть стати не лише процесом вивчення музики, але і платформою для розвитку математичних концепцій, таких як рахунок, відсотки, геометрія.

Друге, музична педагогіка вносить свіжість та емоційний заряд у процес вивчення мов. Музика може стати потужним інструментом для вивчення іноземних мов, допомагаючи учням засвоювати словниковий запас, вимову та граматику через пісні й тексти. Вивчення мови через музику сприяє більш емоційному та пам'ятливому сприйняттю матеріалу.

Третє, інтеграція музики в історію дає змогу учням пережити і зрозуміти історичні події та культурні тенденції через звучання різних музичних епох. Музична педагогіка стає часом подорожі в минуле, де учні можуть відчувати дух епохи через музичні композиції та стилі, що збагачує їхнє розуміння історії і культури.

Загалом, музична педагогіка, яка інтегрується в різні аспекти освітнього процесу, створює багатогранний та глибокий спосіб навчання [5]. Вона надає учням можливість отримувати знання у більш асоціативний, творчий та емоційно насичений спосіб, забезпечуючи глибше розуміння і зацікавленість в навчанні.

Музична педагогіка відіграє ключову роль у формуванні ціннісних орієнтацій учнів, викликаючи й поглиблюючи їхнє розуміння та почуття важливості різних цінностей у житті [6].

По-перше, музика є потужним засобом передачі етичних та моральних цінностей. Учні, слухаючи та виконуючи музичні твори, можуть відчувати глибокий емоційний зв'язок із важливими соціальними темами, такими як справедливість, толерантність, взаєморозуміння. Музична педагогіка надає можливість висловити свою позицію щодо цих цінностей через власні музичні твори чи вибір виконуваних композицій.

По-друге, участь у музичних колективах та виконання музики у групі сприяє розвитку колективних цінностей. Спільне виконання музичних творів вимагає співпраці, взаємодії та взаєморозуміння між учасниками. Музична педагогіка формує в учнів вміння слухати інших, зрозуміти роль кожного учасника, досягати гармонії в колективі.

По-третє, музичні твори часто вражають глибокі психологічні й емоційні пластини особистості, сприяючи розвитку особистісних цінностей. Через взаємодію з різними музичними жанрами та творами учні можуть відкривати нові аспекти власної особистості, розуміти власні переконання та цінності, а також розвивати емпатію і толерантність.

По-четверте, музична педагогіка виховує любов до мистецтва та культурної спадщини, що стає важливим елементом ціннісного виховання. Участь у музичних заходах, вивчення історії музики і знайомство з різними культурними традиціями розширює світосприйняття учнів, сприяє формуванню поваги до культурного різноманіття.

Завдяки музичній педагогіці учні отримують можливість не лише вивчати та творити музику, але й враховувати її етичні та соціальні аспекти [7]. Це сприяє формуванню глибоких цінностей, які стануть основою для їхнього подальшого особистісного розвитку та внесення позитивного вкладу в суспільство.

Висновки. У висновках статті можна підкреслити значущість музичної педагогіки в розвитку творчих здібностей та освітньому процесі. Музика як частина освіти не лише приносить естетичне задоволення, але й має потужний вплив на когнітивний, емоційний та соціальний розвиток учнів.

По-перше, музична педагогіка виявляється важливою для розвитку творчих здібностей учнів. Вивчення музики сприяє розвитку уяви, креативності та вміння виражати емоції через музичні засоби. Гра на музичних інструментах і вокальне виконання дають змогу учням виявити творчий потенціал і реалізувати свої творчі ідеї.

По-друге, музична педагогіка впливає на розвиток емоційного інтелекту. Учні, вивчаючи музику, навчаються розпізнавати та виражати емоції, розвивають емпатію та вміння співпереживати іншим. Це важливо для формування емоційно стабільних й емпатичних особистостей.

По-третє, музична педагогіка сприяє збагаченню освітнього процесу. Інтеграція музики в різні предмети допомагає зробити навчання більш доступним та цікавим. Музичні елементи можуть бути використані для вивчення математики, мови, історії, інших предметів, що робить навчання більш асоціативним та емоційно насиченим.

По-четверте, музична педагогіка впливає на формування ціннісних орієнтацій учнів. Шляхом вивчення музичних творів та активної участі в музичних заходах, учні розуміють важливість етичних і моральних цінностей. Колективна діяльність у музичних групах сприяє розвитку колективних цінностей та взаєморозуміння.

Загалом, музична педагогіка виявляється важливим інструментом для повноцінного розвитку особистості. Її вплив охоплює творчість, емоції, освіту

та ціннісний вимір, роблячи навчання не лише ефективним, а й надзвичайно насиченим і важливим етапом життєвого шляху учня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барт Р. Музика як мова. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2017. 208 с.
2. Бергер П., Лукман Т. Соціальне конструювання реальності. Київ : Основи, 1995. 21 с.
3. Міллер Р. Музика і мозок. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2017. С. 3–11.
4. Петров Ю. Музика і душа. Київ : АртЕк, 2004. С. 12–24.
5. Сагат М. Музика та психіка. Київ : Знання, 2015. С. 25–42.
6. Баженов І. Вплив музики на емоційний стан людини. *Наукові записки Національного університету "Львівська політехніка"*. 2019. № 236. С. 128–132.
7. Бондаренко О. Музика як фактор соціалізації. *Науковий вісник НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 13. Психологія*. 2020. № 2 (1). С. 11–19.
8. Гнатенко О. Музика як засіб психотерапії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогіка і психологія*. 2018. № 4 (2). С. 22–28.
9. Дьячков Г. Музика як форма емоційного вираження. *Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська академія"*. Серія: Філософія. 2016. № 181. С. 65–72.
10. Мельник О. Музика як засіб формування особистості. *Науковий вісник Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Філософія*. 2019. № 4 (1), С. 16–22.

REFERENCES

1. Barth, R. (2017). *Muzyka yak mova* [Music as a language]. Kyiv, 208 p. [in Ukrainian].
2. Berger, P. & Lukman, T. (1995). *Sotsialne konstruyvannya realnosti* [Social construction of reality]. Kyiv, 21 p. [in Ukrainian].
3. Miller, R. (2017). *Muzyka i mozok* [Music and the brain]. Kyiv, pp. 3–11. [in Ukrainian].
4. Petrov, Y. (2004). *Muzyka i dusha* [Music and the Soul]. Kyiv, pp. 12–24. [in Ukrainian].
5. Sagat, M. (2015). *Muzyka ta psykhika* [Music and the psyche]. Kyiv, pp. 25–42. [in Ukrainian].
6. Bazhenov, I. (2019). *Vplyv muzyky na emotsiynny stan liudyny* [The influence of music on the emotional state of a person]. *Scientific Notes of Lviv Polytechnic National University*. No. 236. pp. 128–132. [in Ukrainian].
7. Bondarenko, O. (2020). *Muzyka yak faktor sotsializatsiyi* [Music as a factor of socialization]. *Scientific Bulletin of the Drahomanov National Pedagogical University. Series 13. Psychology*. No. 2 (1). pp. 11–19. [in Ukrainian].
8. Hnatenko, O. (2018). *Muzyka yak zasib psykhoterapiyi* [Music as a means of psychotherapy]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Pedagogy and Psychology*. No. 4 (2). pp. 22–28. [in Ukrainian].
9. Dyachkov, G. (2016). *Muzyka yak forma emotsiynno vyrazhennya* [Music as a form of emotional expression]. *Scientific Notes of the National University of Kyiv-Mohyla Academy. Series: Philosophy*. No. 181. pp. 65–72. [in Ukrainian].
10. Melnyk, O. (2019). *Muzyka yak zasib formuvannia osobystosti* [Music as a means of personality formation]. *Scientific Bulletin of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Philosophy*. No. 4 (1). pp. 16–22. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.11.2023

"Піір мистецтва – це куточок всесвіту, побачений крізь призму певного темпераменту".

Еміль Зол
французький письменник

"Піворчість, майстерність, досконалість – це, насамперед, наполеглива праця".

Василь Сухомлинський
український педагог, публіцист, письменник, поет

"Найвища можлива стадія моральної культури – коли ми розуміємо, що здатні контролювати свої думки".

Бенджамін Дізраелі
британський державний та політичний діяч

"Секрет майстерності в тому, що секрету немає, є просто-напросто талант".

Ірина Вільде
українська письменниця

